

رهبری هوشمند سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در اقتدار جمهوری اسلامی

فرید محمدی^۱، غلامرضا خواجه سروی^۲، عباسعلی رهبر^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در اقتدار جمهوری اسلامی ایران، در قالب رهبری هوشمند می باشد تا جایگاه سپاه پاسداران را برای مقابله با تهدیدات قدرت سخت (نظامی، اقتصادی) و تهدیدات قدرت نرم (سیاسی، اجتماعی-فرهنگی) که از سوی دشمنان بر جمهوری اسلامی تحمیل شده است، را نشان دهد. سوال اصلی پژوهش این می باشد که چگونه سپاه پاسداران در قالب رهبری هوشمند (رهبری قدرت نرم و رهبری قدرت سخت) باعث تقویت اقتدار نظام جمهوری اسلامی ایران شده است؟ برای پاسخ به این مسئله، این فرضیه طرح شده است که سپاه پاسداران در تحقق شعارهای اصلی انقلاب در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی با رشد همه‌جانبه پتانسیل‌های کشور باعث تقویت اقتدار نظام جمهوری اسلامی ایران شده است. روش گردآوری داده‌ها به صورت اسنادی و تفسیری بوده و از کتاب، مقاله و سایت‌های معتبر بهره گرفته شده و از راهبرد قیاسی استفاده کرده‌ایم. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها مبتنی بر توصیفی - تبیینی می باشد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین تهدیدات موجود در جمهوری اسلامی ایران با اقتدار جمهوری اسلامی ایران رابطه مستقیم وجود دارد. لذا هر چه دامنه تهدید گسترده‌تر بوده سپاه پاسداران با رهبری هوشمندانه خود در مقابله با این تهدیدات، اقتدار نظام جمهوری اسلامی ایران را بیشتر تقویت کرده است. در مقام همسنجی قدرت رهبری سخت و نرم، در بخش نظامی، سپاه بیشتر از سایر موارد اقتدار جمهوری اسلامی ایران را تحکیم نموده است؛ پس از آن به ترتیب بخش‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی-فرهنگی قرار دارد.

واژگان اصلی: سپاه پاسداران، رهبری هوشمند، قدرت نرم، قدرت سخت.

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

faridmohammdi650@gmail.com

۲. استاد گروه علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

۳. استاد گروه علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

مقدمه

حضور نظامیان در عرصه‌ها مختلف زندگی پدیده‌ای رایج در جهان گذشته و با غلظت کمتر در جهان معاصر می‌باشد که هم در شکل دموکراتیک و غیردموکراتیک آن صورت می‌گیرد. در عرصه سیاسی و امنیتی گزیری از توجه به نظامی‌گری نبوده و غفلت از آن تبعات ناگواری در پی دارد. عموماً استدلال نظامیان برای ورود به صحنه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر این اصل استوار است که برای عبور از بحران‌های گوناگون و تأمین امنیت لازم، وارد میدان می‌شوند. در این میان عده‌ای از نظریه‌پردازان با این نوع استدلال‌ها مخالف بوده و بعضاً در ضم آن سخن گفته‌اند. در ایران نیز به دلیل ماهیت ساخت اجتماعی و فرهنگی و نیز معضلات امنیتی و برای صیانت از مرزها، نظامیان در قالب سلطنت بخش عمده‌ای از حکومت را در اختیار داشتند و در طول تاریخ، نظامیان بر مردم حکومت کرده‌اند. پیروزی انقلاب اسلامی در واقع خط بطلانی بر حضور نیروهای نظامی در عرصه سیاسی و قدرت‌کشانند و بیشتر به جامعه مدنی توجه نمود. اما جنگ تحمیلی و تحولات پس از آن وضعیتی را به وجود آورد که دیگر نمی‌توانست آنان را به حاشیه برد و دل مشغول نظامی‌گری و حصر در پادگان نمود. در کنار ارتش، سازمانی دیگری به نام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شکل گرفت که در عرصه سیاسی و نظامی حضور پیدا کرده و به حفظ ارزش‌های انقلاب اسلامی پرداخته است.

در ایران به موازات تحولات جهانی، وقایعی رخ داد که جلوه‌هایی از تغییراتی گفتمانی و محتوایی را در ساختار نظام سیاسی نمودار کرد و نظام نوپای جمهوری اسلامی با رهایی از جنگ نظامی با عراق و هم‌پیمانانش، وارد فصل جدیدی از تهدیدها و آسیب‌ها قرار گرفت که فی‌نفسه ماهیت غیرنظامی داشتند. موضوعات نوظهور و نوپدید منجر به این شده که سیاستمداران و سردمداران نظام به مقابله با این نوع از تهدیدات اقدام نمایند و برای آن چاره‌ای باندیشند. تهدیداتی که به چهره اقتدار نظام جمهوری اسلامی خدشه وارد کرده و تبعات گوناگونی در بر داشته است. در این راستا عده‌ای حضور نظامیان را در اریکه قدرت لازم دانسته و به مدح آن پرداخته‌اند. وعده‌ای دیگر حضور آنان را در عرصه مفید نمی‌دانند و به تخطئه آن روی آورده‌اند. اما به نظر می‌رسد تاکنون تصویر روشنی از این وضعیت در دسترس نمی‌باشد.

مسئله نوشتار حاضر ابهام در جایگاه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در عرصه رهبری

هوشمند قدرت نرم و قدرت سخت جمهوری اسلامی می باشد. سوال اصلی این پژوهش آن است که چگونه سپاه پاسداران در قالب رهبری هوشمند (قدرت نرم و قدرت سخت) باعث تقویت اقتدار نظام جمهوری اسلامی ایران شده است؟ برای پاسخ به سوال، این فرضیه را مطرح کرده ایم که سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران در قالب مولفه های قدرت سخت نظامی و اقتصادی، و مولفه های قدرت نرم سیاسی و اجتماعی فرهنگی در دفع و خنثی سازی تهدیدات دشمنان، باعث تقویت اقتدار جمهوری اسلامی در قالب رهبری هوشمند شده است. این پژوهش پیشینه چندانی ندارد. و بعضاً چندین پژوهش که ارتباط کمی دارند، انجام شده است که از جمله می توان به کار مجید مختاری (۱۳۸۲) و نشریه پیام انقلاب (۱۳۹۲) اشاره کرد که مختاری در اثر خود به نقش سرمایه اجتماعی در تثبیت نظام سیاسی پرداخته است و نشریه پیام انقلاب هم به ضرورت و نحوه تأسیس سپاه برای نجات کشور از شرایط سخت قلم زده است. همچنین می توان به سخنرانی حسن روحانی در سال ۱۳۸۵ با موضوع نقش سپاه در جنگ و تأمین امنیت و همچنین گفتگوی سید رحیم صفوی با روزنامه همشهری در سال ۱۳۸۳ اشاره کرد.

اهمیت این پژوهش از آن جهت می باشد که سپاه پاسداران به عنوان یک نهاد نظامی، با ورود به عرصه های نظامی و غیرنظامی در صحنه جامعه و فضای رسانه ای و غیررسانه ای از بُعد عملکرد و سیاست گذاری دارای موافقان و مخالفان جدی می باشد. عده ای با آن همراهی کرده و عده ای دیگر ورود سپاه را ناشی از قدرت طلبی آن تلقی می کنند و بر این باورند که سپاه باید خود را همچون ارتش مشغول کارویژه اصلی خود یعنی صیانت از مرزها و جلوگیری از جنگ نماید. این امر فقط محدود به عرصه داخل نیست بلکه در خارج از مرزها نیز بحث های این چنینی مطرح می باشد و مخالفان سپاه از هیچ اقدامی در ضم سپاه و عملکردهای آن دریغ نمی نمایند و همواره مورد آماج حملات لفظی و سیاست گذاری قرار دارد. ضرورت این پژوهش هم به وضوح آشکار است. چرا که تاکنون بر روی این موضوع به صورت آکادمیک و علمی پژوهش درخوری صورت نگرفته است و این امر یک خلاء در پژوهش را نشان می دهد.

چارچوب مفهومی: (رهبری هوشمندانه: قدرت نرم و سخت)

مفهوم رهبری هوشمند

مانالاکا برای مدل رهبری هوشمندانه مؤلفه های عقلایی، معنوی و هیجانی ارائه می دهد

و معتقد است که رهبری هوشمندانه طرفدارنش را در سه بعد عقلایی، هیجانی و معنوی راهنمایی و مدیریت می‌کند. در بعد عقلایی بر مبنای هدف، در بعد هیجانی بر عواطف و احساسات و در بعد معنوی بر باورهای اعتقادی تاکید دارد. بنابراین، مدل رهبری هوشمند بر سه پایه عقلانی، معنوی و هیجانی استوار است. (شفیعی، ۱۳۹۸)

ابعاد رهبری هوشمند

همواره در مدل رهبری هوشمند ابعاد قدرت نرم و قدرت سخت مورد تاکید است. دلیل آن نیز عواملی چون، فضای مسموم جهانی، عدم قطعیت در بین المللی، وجود تهدیدهای گوناگون و پیچ تاریخی می‌باشد (شفیعی، ۱۳۹۸) با توجه به این امر، مدل رهبری هوشمند دارای دو بعد سخت و نرم می‌باشد. (سلطانی، ۱۳۸۸)

رهبری قدرت سخت

در مدل رهبری قدرت سخت، توانایی تأثیرگذاری بر رفتار و اولویت دیگران مد نظر می‌باشد. اساس رهبری سخت، قدرت سخت است، یعنی توانایی تغییر رفتار دیگران از طریق اجبار و تهدید. (شفیعی، ۱۳۹۸) در واقع هرگاه از ابزارهای سختی همچون زور، تهدید و تنبیه و پاداش مادی استفاده کنیم برای تغییر رفتار دیگران در واقع رهبری بر پایه قدرت سخت اتفاق می‌افتد. کارآیی رهبری قدرت سخت در میزان وابستگی و شرایط طرف مقابل می‌باشد. یکی دیگر از موضوعات مهم در رهبری قدرت سخت جنگ و تهدید می‌باشد؛ در جنگ، بکارگیری تسلیحات و تجهیزات نظامی دارای اهمیت است، شکل‌های مدرن جنگ و تهدید را می‌توان در لشکرکشی آمریکا و متحدانش به افغانستان و عراق جست‌وجو کرد. در رهبری قدرت سخت، دفاع سخت نیز وجود دارد؛ یعنی رهبری با ابزارهای مادی و سخت‌افزاری سر و کار دارد، در حالت تدافعی از مؤلفه‌های دفاعی قدرت سخت مانند ابزارهای نظامی و مادی بهره می‌برد. (لطفی مرزناکی و همکاران، ۱۳۹۳) پس می‌توان این‌گونه بیان کرد که رهبری قدرت سخت بر قدرت جنگ سخت و دفاع سخت مبتنی می‌باشد. (شفیعی، ۱۳۹۸)

رهبری قدرت نرم

اصطلاح رهبری قدرت نرم، توسط «برتراند راسل» در کتاب "قدرت" و «ژوزف نای» در کتاب "قدرت نرم، ابزار موفقیت در سیاست جهانی" مطرح شده است. بر این اساس، در رهبری قدرت نرم تأثیرگذاری بر رفتار دیگران از طریق منابعی چون جذابیت فرهنگی، ارزشی،

ایده سیاسی صورت می‌پذیرد. بر اساس این نوع از قدرت، ارزش‌ها و ایدئولوژی، جایگاه ویژه‌ای پیدا میکند؛ این نوع از قدرت ارتباط تنگاتنگی با قدرتهای بی‌شکل، نظیر فرهنگ، ایدئولوژی، ارزشهای و هنجارهای دینی را دارا می‌باشد. امروزه کاربرد ابزارهای قدرت نرم در حیطه کار دولتمردان و مدیران قرار می‌گیرد و در صورت به کار بستن مؤلفه‌های قدرت نرم توسط جوامع هدف، در معرض تهدید، استحاله فرهنگی و سیاسی قرار می‌گیرند (شفیعی، ۱۳۹۸). در تهدید نرم، عواطف، احساسات، اندیشه، باورها و آرمان‌های یک ملت و نظام سیاسی مورد تهاجم قرار می‌گیرد و رهبری قدرت نرم می‌باید توجه جدی به این تهاجم نشان داده و از باورها و ارزشهای خود صیانت کرده و در مسیر تأثیرگذاری بر ملت خود بر تقویت باورها و ارزشهای حیاتی پافشاری نماید و به دفاع قدرت نرم در رهبری هوشمندانه بپردازد. از اینرو، در رهبری قدرت نرم، مؤلفه‌هایی مانند **جنگ نرم** و **دفاع نرم** دارای اهمیت می‌باشند. (شفیعی، ۱۳۹۸)

رهبری هوشمند دو بعد رهبری قدرت سخت و رهبری قدرت نرم را دارا می‌باشد. در رهبری قدرت سخت بر مواردی همچون **جنگ سخت** و **دفاع سخت** تکیه شده، در حالی که در رهبری قدرت نرم، بر **جنگ نرم** و **دفاع نرم** پافشاری می‌شود. (شفیعی، ۱۳۹۸)

روش تحقیق

روش گردآوری داده‌ها در این پژوهش مبتنی بر روش اسنادی می‌باشد و از کتب، مقالات، مجلات، روزنامه‌ها و سخنرانی‌های مکتوب شده در سایت‌ها و منابع لاتین استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، فیش‌برداری، و راهبرد مورد استفاده قیاسی می‌باشد. نوع پژوهش بر حسب هدف توسعه‌ای - کاربردی، و بر اساس ماهیت از نوع تحقیقات همبستگی می‌باشد. مطالعه موردی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بوده است که بر اساس موضوع از آغاز شکل‌گیری تا کنون بر مبنای تهدیدات موجود، مورد بررسی قرار می‌گیرد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از نوع توصیفی - تبیینی می‌باشد.

یافته‌های پژوهش:

با توجه به مؤلفه‌های رهبری هوشمندانه که قبلاً اشاره شده است در اینجا ابتدا در دو بخش

مولفه های رهبری قدرت سخت (بخش نظامی و دفاعی، و بخش اقتصادی و تولیدی) و رهبری قدرت نرم (بخش سیاسی، و بخش اجتماعی-فرهنگی) به تهدیداتی که جمهوری اسلامی ایران با آن مواجه می باشد، اشاره شده و سپس به اقدامات سپاه پاسداران در برابر این نوع تهدیدات که منجر به دفع و خنثی سازی آن شده، می پردازیم.

مولفه های رهبری قدرت سخت

۱- بخش نظامی و دفاعی:

تهدید نظامی، مرکز سستی نگرانی های مربوط به امنیت ملی می باشد. تهدید نظامی می تواند همه اجزای دولت را تهدید کرده و ممکن است موجب اختلال یا نابودی نهادها شده و تفکر مربوط به دولت را سرکوب، تخریب یا محو نماید. تدابیر نظامی همواره بر کارکردهای حفاظتی دولت و منابع گوناگون اجتماعی و فردی را مورد تهدید قرار می دهد (مرادیان؛ جمشیدیان؛ کرمی، ۱۳۹۰: ۴۶). اهمیت تهدیدهای نظامی در آن است که این تهدیدها می تواند امنیت و بقای کشورها را به طور اساسی به خطر اندازد. موضوع اصلی امنیت نظامی، بر محور جنگ و ابزارهای زور استوار است. هدف مشخص امنیتی در این حوزه عبارت انداز جلوگیری از بروز جنگ، و در صورت وقوع پیروزی در آن می باشد (ماندل، ۱۳۷۷: ۹۱). تهدیدات نظامی علیه ایران بعد از انقلاب اسلامی در سه زمینه دریایی، هوایی و زمینی شکل گرفته است. در واقع پس از پیروزی انقلاب اسلامی، دشمنان سعی کرده اند تا با توسل به زور، نظام نوپای ایران را از پای دریاورند و آن را در شکل نظامی سرنگون نمایند. از جمله این تهدیدات می توان به مواردی اشاره کرد که در دو دسته خارجی و داخلی قرار دارند:

دسته اول که مربوط به عوامل خارجی می باشد، تهدیدات نظامی ایران شامل موارد زیر می باشد: جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (که با همکاری کشورهای کشورهای منطقه ای و فرا منطقه ای شکل گرفت)، حضور نظامی آمریکا در منطقه خاورمیانه به واسطه وجود پایگاه های مختلف در کشورهای همسایه ایران و ارسال سلاح و مهمات (فرح بخش و صالحی، ۱۳۹۵: ۴۸-۵۱)، انعقاد توافقنامه های نظامی و امنیتی آمریکا و کشورهای اروپایی با کشورهای آسیای میانه، قفقاز، حاشیه خلیج فارس، جنوب و غرب ایران به منظور حضور بیشتر در منطقه و ایجاد سپر دفاعی موشکی (Gordon, 2005: 13)، تلاش برای گسترش حضور نیروی دریایی آمریکا و همکاری بیشتر با کشورهای عربی به ویژه در زمینه ایجاد سامانه های دفاع هوایی با هدف مقابله با

توان موشکی جمهوری اسلامی ایران (5: 2011, orfy)، تجهیز و حمایت از سامانه‌های دفاع موشکی اسرائیل و کشورهای عربی (28: 2012, Harmer).

دسته دوم عوامل داخلی می باشد که یکی از اهداف دشمنان برای ضربه زدن به ایران و جمهوری اسلامی روانه کردن گروه‌های چریک و تروریست به مرزهای ایران به خصوص در غرب، جنوب غربی و شرق کشور می باشد. گروه‌هایی که حتی به لحاظ مذهبی با دولت مرکزی ایران نیز چالش‌هایی دارند و از روی کار آمدن دولت شیعی نگران هستند. از جمله این گروه‌ها می توان به گروه‌های تروریستی واقع در کردستان (پژاک و سازمان مجاهدین خلق)، خوزستان (اتحادیه عرب خوزستان، جنبش ناسیونالیست عرب، جبهه التحریر خوزستان، فدائیان خلق و حزب وارگران سوسیالیست)، جنوب شرقی ایران (گروه المنعم، فرقان، سپاه رسول الله، جنرال الله، سپاه صحابه ایران، جیش العدل، حرکت انصار ایران) و گروه تروریستی داعش اشاره نمود.

این نوع اقدامات که توسط دشمنان داخلی و خارجی صورت می گیرد، به اقتدار جمهوری اسلامی خدشه وارد می کند و درصدد سرنگونی آن بر می باشند. اقدامات نظامی سپاه پاسداران باعث اقتدار نظامی جمهوری اسلامی شده است که می توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- حضور در جنگ تحمیلی: سپاه پاسداران در عرصه دفاع مقدس با توجه به در اختیار داشتن نیروهای مردمی به ویژه در قالب «بسیج» توانست نقش ویژه‌ای را به عهده گیرد و به اعتراف دشمنان، موفق عمل کند. در مدت هشت سال دفاع مقدس، بیش از ۹۶ عملیات از سوی رزمندگان اسلام بر روی دشمن یعنی صورت گرفته است. سپاه در بیش از ۲۵ عملیات مشترک با ارتش جمهوری اسلامی و بیش از ۵۰ عملیات مستقل شرکت کرده و ضربات سنگینی را بر رژیم بعث عراق وارد آوردند. عملیات بزرگ فتح‌المبین و بیت‌المقدس و آزادی خرمشهر در کنار عملیات والفجر ۸ که به فتح فو منتهی شد و عبور از اروندرود به نام سپاه ثبت گردید؛ از جمله عملیات بزرگی می باشد که سپاه پاسداران توانمندی، طراحی، هماهنگی، هدایت عملیاتی و فرماندهی خود را آشکار ساخت. نیروی دریایی سپاه نیز از اسفندماه ۱۳۶۵ تا پایان جنگ نزدیک به یکصد عملیات مقابله به مثل علیه آمریکا انجام داد. نیروی دریایی عراق را متوقف و ناتوان کردند و توانست با عملیات بازدارنده، مانع از تحرک دریایی عراق و آمریکا شدند.

۲- خوداتکایی و ساخت تجهیزات جنگی و انواع موشک‌ها: با پیروزی انقلاب اسلامی و قطع روابط نظامی ایران با آمریکا، کشور در شرایط تحریم کامل قرار گرفت. با قطع ارتباط با

غرب، صنایع دفاعی خلاق و مستقل کشور به سمت خوداتکایی و خودکفایی در عرصه نظامی و دفاعی حرکت کرد. صنعت دفاعی کشور از همان ابتدا زمینه‌های افزایش خوداتکایی اش را مورد توجه قرار داد و فرآیندی را طی نمود که نتیجه اش صنایع دفاعی کارآمد، مستقل و خلاق می باشد. جمهوری اسلامی ایران در سطح راهبردی به هیچ عنوان متکی به کشورهای دیگر به عنوان متحد دائمی نمی باشد و تلاش دارد از نظر نظامی و امنیتی، به میزانی از آمادگی دست یابد که مانع تهاجم خارجی شود (ترابی و رضایی، ۱۳۹۰: ۱۵۷).

خودکفایی در هر دو بخش سازماندهی و دکترین نیروهای مسلح و نیز تجهیز و تولید تسلیحات و ابزار آلات نظامی مورد نظر می باشد. زیربنای اندیشه خودکفایی مفهوم «استقلال» می باشد. تجربه طولانی و تلخ وابستگی در دو قرن اخیر، جامعه ایران را به سمت این ایده سوق داده و آن را به یکی از آرمان‌ها در انقلاب و نظام اسلامی تبدیل کرده است. این امر سبب شده که ایران برای جبران کمبودها به طرف نیروها و تسلیحات جایگزین از جمله سلاح های موشکی برود (قهوه چی، ۱۳۸۰: ۲۱۲). سپاه پاسداران با توجه به نیاز گسترده نیروی نظامی به تجهیزات و امکانات بازدارنده دفاعی و ضرورت تنوع و عدم وابستگی این تجهیزات به بیگانگان، اقدام به پژوهش و فن آوری در زمینه‌های مختلف تجهیزات مورد نیاز نمود و موفق به ابداع و ساخت تسلیحات پیشرفته و دقیق شده است. از جمله می توان به فن آوری موشکی (موشک قیام و ذوالفقار) اشاره کرد. در حقیقت می توان هدف ایران از دستیابی به موشک‌های دوربرد را، کسب و حفظ جایگاه منطقه‌ای خود و همچنین ایجاد بازدارندگی در مقابل قدرتهای بزرگ، به ویژه آمریکا در منطقه نام برد. (Gopalaswamy, 2008:3)

۳- تشکیل سپاه قدس: ماهیت تشکیل نیروی قدس سپاه در ضرورت دفع تهدیدات نظامی دشمنان می باشد. شکل گیری نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را می توان ابتکار عمل استراتژیک جمهوری اسلامی حساب کرد. سپاه قدس قوی ترین واحد امنیتی ایران، متشکل از یگان‌های نخبه برای انجام عملیات می باشد و تاکنون چندین عملیات مهم را اجرا کرده است. نیروهای قدس سپاه ایران، یگان نظامی سازمان یافته با چندین مقرر فرماندهی و واحدهای ویژه عملیات سری می باشد و نزد مقام‌های ارشد نظام ایران جایگاه ویژه‌ای دارد و در تصمیم‌گیری‌های راهبردی برون‌مرزی ایران نیز نفوذ دارد. این یگان نخبه ایران با استفاده از نبردهای نیابتی و حمایت‌های مالی و تجهیزاتی از گروه‌های مبارز با دشمنان مختلف ایران در خاورمیانه و سراسر

جهان به نبرد می پردازد (Zimmt, 2015). مأموریت این نیروها کمک به نیروهای نیابتی ج.ا.ایران برای مقابله با دشمنان خود در منطقه است.

۴- بازدارندگی در مقابل آمریکا: سپاه پاسداران برای مقابله با قدرت مداخله جویانه آمریکا به اقدامات زیر پرداخته است استقرار نیروهای نظامی در خلیج فارس، استقرار موشک‌های ضد کشتی و قایق‌های گشت‌زنی مجهز به موشک‌های ضدکشتی، و مجموعه‌ای از مین‌های ضدکشتی و مهمات جنگی و نصب و راه‌اندازی موشک‌های ضدهوایی در جزایر مشرف به تنگه هرمز و همچنین با کشتی‌ها و هواپیماهای نیروی دریایی به گشت زنی در تنگه هرمز می پردازد (نجات و همکاران، ۱۳۹۵)

۵- پدافند در برابر موشک‌های ضد کشتی: اقدامات پدافندی در برابر موشک‌های ضدکشتی با استفاده از توپ‌های شلیک سریع یا موشک‌های دفاع نقطه‌ای صورت می‌گیرد. در این روش، ابتدا موشک مورد نظر توسط موشک‌های پدافند هوایی دفاع نقطه‌ای، رهگیری و منهدم می‌شود و اگر موشک حمله‌کننده توانست از دیوار دفاعی موشک‌های پدافند نقطه‌ای عبور کند، توسط حصار نهایی سیستم دفاعی شناور مدافع که شامل توپ‌های شلیک سریع خودکار است منهدم می‌گردد. (نجات و همکاران، ۱۳۹۵).

۶- دستگیری تفنگداران آمریکایی: تفنگداران آمریکایی به دلیل تجاوز به آب‌های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران توسط نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در خلیج فارس دستگیر شدند. ۲۲ دی ماه سال ۹۴، دو فروند قایق آمریکایی که حامل ۱۰ تفنگدار بود، توسط واحدهای شناوری رزمی منطقه دوم نیروی دریایی سپاه متوقف و دستگیر شدند. در هنگام دستگیری تفنگداران آمریکایی، ناوگروه هواپیمابر «ترومن» آمریکا در جنوب شرقی جزیره فارسی و در آب‌های بین‌المللی نزدیک محل توقیف شناور حضور داشت. همچنین ناوگروه هواپیمابر «شارل دوگل» فرانسه نیز در شمال شرقی جزیره فارسی در آب‌های بین‌المللی در حال گشت‌زنی بود.

۷- خواباندن شورش‌های داخلی در اوایل انقلاب: بافت جمعیتی و موقعیت جغرافیایی ایران به‌گونه‌ای می‌باشد که استعداد آشوب و تنازعات قومی و محلی را دارد و همین امر بهانه‌ای به دست گروهک‌های ضدانقلاب می‌دهد تا به تحریک و تشویش مردم دست زده و با طرح مسائل قومی و سیاسی، در جستجوی حقوق شبه فدرالی باشند (اسماعیلی، ۱۳۹۰: ۱۳۸-۱۳۹). با شکل‌گیری انقلاب اینگونه اقدامات آغاز و غائله‌هایی در کردستان، خوزستان، ترکمن صحرا و

سیستان و بلوچستان به وقوع پیوست. سپاه با یک برنامه کامل و جامع که با روش‌های مختلف و با مخاطبان گوناگون و زیاد طی یک دهه در مناطق مختلف اجرا نمود، موفق گردید شورشگران را وادار به تسلیم نموده، هزاران نفر را جذب سپاه کند (عملیات روانی، شماره ۱۲: ۳۱-۳۲).

۸- جلوگیری از افزایش ترور فیزیکی شخصیت‌های انقلابی: انقلاب اسلامی موجب گردید تا آمریکا با تمام حربه‌هایی که در اختیار دارد به مقابله با آن بپردازد. یکی از اولویت‌دارترین و مهم‌ترین اقدامات حساب شده آنها؛ ترور نیروهای متفکر نظام جمهوری اسلامی بود، از جمله آقایان مطهری، مفتاح، باهنر، بهشتی و عده زیادی از همکاران ایشان که به کمک گروهک‌های مخالف ترور شدند. از این طریق، نه فقط نیروهای متفکر اسلامی حذف شدند، بلکه رأس هرم قدرت سازمانی کشور نیز بسیار تضعیف و امام با تعداد کمی از پیروان سیاسی خود در بین روحانیون باقی ماند (رفیع‌پور، ۱۳۷۹: ۱۱۶-۱۱۷).

۹- دفع کودتا: یکی از اقدامات دشمنان برای براندازی نظام جمهوری اسلامی ایران، راه-اندازی کودتا، مثل کودتای نوژه بود که توسط سپاه پاسداران خنثی و باعث دستگیری سرگرد آذرتاش، سرهنگ بنی عامری و مربی چتربازی به نام حیدری گردید. سپاه پاسداران بلافاصله آرتاش و حیدری را تحت بازجویی قرار داد و از آنها اطلاعات لازم را برای خنثی‌سازی کودتا به دست آوردند (مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۹۰: ۲۱۷-۲۱۹).

۲- بخش اقتصادی و تولیدی:

از سال ۱۹۴۵ ایده امنیت اقتصادی همواره مورد توجه قرار گرفته است. بعد از جنگ سرد، به امنیت اقتصادی توجه ویژه‌ای می‌شود. بخش‌های اصلی امنیت اقتصادی عبارتند از رشد اقتصادی و توزیع اقتصادی کالاها و خدمات. و هدف آن نیز افزایش سلامت اقتصاد ملی در مقایسه با شرایط اقتصاد در گذشته و در شرایط فعلی در مقایسه کشورها با یکدیگر می‌باشد. تهدیدات اقتصادی جمهوری اسلامی ایران شامل مواردی چون تحریم‌های اقتصادی ظالمانه و وابستگی اقتصادی به نفت می‌باشد (فدایی و درخشان، ۱۳۹۳: ۱۱۸) که سپاه پاسداران برای رفع و دفع این تهدیدات اقدامات زیر را انجام داده است:

۱- بازسازی و سازندگی کشور: یکی از قلمروهای عملکرد سپاه بازسازی و سازندگی کشور به وسیله این نهاد می‌باشد. امروزه گستره وسیعی از فعالیت‌های سازندگی از قبیل

سدسازی، ساخت اتوبان و فرودگاه، بازسازی تأسیسات و اسکله‌های بنادر کشور، راهسازی، سازمان دریایی، پروژه‌های کشاورزی و دامداری، طرح‌های آبرسانی و گازرسانی، احداث واحدهای مسکونی، خودروسازی، تولید قطعات صنعتی، درختکاری و احیاء جنگل‌ها و بازسازی مناطق جنگ‌زده را شامل می‌شود. پس از پایان جنگ تحمیلی، بر اساس فرمان مقام معظم رهبری مبنی بر ضرورت بازسازی کشور و به منظور هماهنگی و نظارت بر این حجم وسیع از فعالیت‌های سازندگی، سپاه قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء (ص) بازوی اصلی خود در عرصه فعالیت‌های سازندگی کشور را تشکیل داد و توان مهندسی سپاه در هشت سال دفاع مقدس را پس از جنگ تحمیلی به اجرای طرح‌های عظیم عمرانی و صنعتی معطوف گردید. (حسنوی، ۱۳۹۳).

۲- حمایت از تولید ملی: حمایت از تولید ملی و وطنی در برابر کالای خارجی، مبارزه با فساد و سوداگری، گام‌های اولیه تحقق اقتصاد مقاومتی می‌باشد که زمینه را برای تحقق اقتصادی پایدار و رسیدن به استقلال اقتصادی فراهم می‌آورد. بندهای ۲۲ و ۲۳ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که از جانب رهبر معظم انقلاب ابلاغ شده، اهمیت وارد کردن ارزش‌های جهادی به عرصه اقتصاد مقاومتی مورد تاکید قرار گرفته است. بعد از ابلاغ سیاست‌های اقتصادی مقاومتی به دولت و سایر نهادهای اجرایی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز با توجه به تجارب فراوانی که در دوران دفاع مقدس و سازندگی کشور داشت، در این بخش نیز حضور فعالانه دارد و نقش ارزشمندی را ایفا می‌نماید. بسیج سازندگی ضمن ارائه آموزش‌های مورد نیاز، فرهنگ‌سازی درباره این مفهوم و چگونگی دستیابی به آن را در دستور کار خود دارد. (شماعی، ۱۳۸۷).

۳- کمک به دولت: این نهاد مردم پایه، در بخش‌های توسعه و عمرانی با انجام اقدام‌های زودبازده، به کارگیری جوانان در قالب اردوهای جهادی در راستای اجرای سیاست اقتصاد مقاومتی فعالیت می‌نماید. سپاه پاسداران از زمان اعلام سیاست‌های کلی مبتنی بر اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری سپاه پاسداران انقلابی برای کمک به دولت، جهت تحقق آن اعلام آمادگی کرده و هدف از آن را افزایش کارآمدی نظام جمهوری اسلامی ایران و بالا رفتن ضریب امنیت و افزایش اقتدار ملی عنوان می‌کند.

۴- اقتصاد متکی به مردم: سپاه نیرویی مردمی است از این رو مشارکت همگانی و به کارگیری از تمامی ظرفیت‌های ملی را یکی از عوامل اصلی تحقق اقتصاد مقاومتی در سرلوحه کار خود قرر داده است. بنابراین سپاه با این رویکرد توانسته بخش مهمی اقتصاد مردم پایه و

مشارکتی پی ریزی نماید. اقدام دیگر سپاه ارائه وام و ورود به عرصه تولید و کمک به تولید کنندگان و کارآفرینان می باشد. همچنین توجه به ارتقای صنایع کوچک و تبدیلی، محرومیت‌زدایی و اردوهای جهادی از جمله کارهایی می باشد که سپاه در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی انجام می دهد. سپاه در تحقق امر اقتصاد مقاومتی و حمایت از تولید ملی نقش کلیدی را دارد. سپاه توانسته با تاثیرگذاری بر جامعه، در بحث فرهنگی، اجتماعی؛ اقتصادی و ... در پیشبرد رهنمودهای مقام معظم رهبری نقش بی بدیلی ایفاء کند. سپاه بر این باور می باشد که اگر از ظرفیت‌های بومی هر منطقه به خوبی استفاده شود، بنیاد اقتصادی کشور به گونه‌ای ساماندهی می شود که بحران‌های اقتصادی جهانی در آن اثری نخواهد گذاشت. (شماعی، ۱۳۸۷).

۵- دفاع از صنایع زودبازده: توجه به این امر یکی از اقدامات مهم سپاه می باشد. با توجه به اینکه صنایع کوچک نقش مهمی در ایجاد اشتغال در جامعه دارد و به عنوان موتور تولید و توسعه اقتصادی شناخته می‌شود، سپاه پاسداران، حمایت از این نوع فعالیت اقتصادی را در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی می‌داند و از آن حمایت می‌نماید. با توجه به اهمیت نقش صنایع کوچک در توسعه اقتصادی، سازمان بسیج مستضعفین در قالب‌های بسیج سازندگی و کارگری توانسته در تحقق این امر یاری‌رسان این شرکت‌های کوچک باشد. (شماعی، ۱۳۸۷)

مولفه‌های رهبری قدرت نرم

۱- بخش سیاسی:

سپاه از بدو تولد که مؤسسان آن از مبارزان رژیم ستم شاهی بودند نقش بی بدیلی در حفظ انقلاب داشته و تاریخ سپاه با تاریخ رشد و بلوغ نظام عجین می باشد. نقش سپاه در تثبیت نظام و ارتقا‌بازدارندگی جمهوری اسلامی و دورانی که تهدیدات آمریکا توسعه یافته و همچنین شکل‌دهی به قرارگاه‌های امنیتی در برخی استان‌های کشور و توسعه و سازندگی کشور و شکل دهی به محور مقاومت و کشاندن اسرائیل از آرزوی نیل تا فرات به جایی که امروز نگران بقای خود می باشد، از نقاط درخشان کارنامه سپاه بوده (باقری، ۴ اردیبهشت ۱۳۹۸) که به عنوان نمونه چند مورد را بیان می‌کنیم:

الف: مهار حوادث سال ۱۳۸۸: هوشیاری سپاه و بررسی‌های انجام گرفته چه قبل و چه بعد از انتخابات سال ۸۸، توانست شناخت دقیق از جریان‌ات مختلف را برای مجموعه خود ایجاد نماید

و به همین دلیل آنچه اتفاق افتاد. سپاه را به هیچ عنوان دچار غافلگیری نشد، چون شناخت کافی از برنامه‌های دشمن داشت. اگر ایفای نقش سپاه نبود قطعاً امروز کشور وضعیت دیگری داشت. آنچه که مشخص و قطعی بود، ایجاد یک جنگ نرم با میدان داری جریان برانداز بود.

ب: تحکیم دموکراسی در ایران: در خصوص نسبت سپاه با دموکراسی بحث و جدل‌های بسیاری میان موافقان و منتقدان وجود دارد. در خصوص سپاه این امر با شدت و حدت بیشتری دنبال می‌شود. به خصوص آنکه عده‌ای کارویژه سپاه را فقط به امور نظامی نسبت داده و عده‌ای دیگر آنها را در تمام جنبه‌ها ارزیابی می‌نمایند. در ذیل، ما با توجه به اینکه دموکراسی به عنوان یک ارزش برای کلیت نظام اسلامی تلقی شده و مردم در تصمیم‌گیری‌های سیاسی نقش‌آفرین و دخیل می‌باشند، به چند مورد از نکاتی که مربوط به نسبت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با دموکراسی می‌شود، را اشاره می‌کنیم:

۱- در یک نگاه، کلان سپاه از لحاظ ساختاری چند کارکرد اساسی برای ثبات و دموکراسی ایران دارد: یکم: ایران «امنیت» دارد و دموکراسی بدون امنیت، فقط یک آرزو می‌باشد و سپاه یکی از نهادهای در خدمت «امنیت ایران» است. دوم: سپاه یکی از نهادهای مهمی می‌باشد که واقعیت ایجاد «تنها یک حاکمیت» را در ایران تأمین نموده است. و از این لحاظ ما به مفهوم «State» یا همان دولت به معنای یک واقعیت مدرن نزدیک شده‌ایم. سوم: سپاه نیروهای با گرایش بنیادگرای دینی ایران را سازماندهی نموده و به زیر فرمان حاکمیت سیاسی آورده است. چهارم: سپاه از طریق سازمان بسیج بخشی از اقشار ضعیف را در روستا و مناطق شهری سازماندهی می‌نماید. این سازماندهی یک سازماندهی مدنی نیست ولی یک سازماندهی نیمه حکومتی - مدنی می‌باشد.

۲- در جوامع جدید مثل جامعه ایران افراد ناکام «زیاد تولید» می‌شود. در ایران مدرن حداقل ده میلیون فرد ناکام داریم. اگر سازمان امنیت کشور (مثل سپاه) ضعیف شود. این ناکامان دو قدرت پیدا می‌کنند: یکی اینکه قدرت دارند فرایند دموکراسی (مثلاً دیگر انتخاباتی با شکوه مثل ۹۲ و ۹۴ و ۹۶ نداشته باشیم) را تخریب نمایند. هیچ جامعه‌ای در دنیا در شرایط ناامن دموکراسی پایدار وجود ندارد. دیگر اینکه این ناکامان قدرت دارند تمامیت ارضی ایران را به مخاطره بیندازند. ویژگی‌های فوق حکایت‌گر مفهوم «دولت قوی» می‌باشد. یعنی دولتی که «امنیت» و «حداقلی از معیشت مردم» را تأمین می‌کند. بدون این دولت قوی، ساختن دموکراسی افسانه است. نقش سپاه در رابطه با تقویت دولت قوی، موثر و مستقیم می‌باشد و به همین دلیل به صورت غیر

مستقیم تقویت کننده دموکراسی می باشد (جلایی پور، ۲۴ مهر ۱۳۹۶).

۲- بخش اجتماعی - فرهنگی:

بعد فرهنگی-اجتماعی امنیت ملی از جمله ابعادی می باشد که کمتر از سایر موارد تنظیم و طبقه‌بندی شده است. در حالی که یکی از مؤلفه‌های امنیت ملی، امنیت فرهنگی و اجتماعی هست. امروزه با گسترش وسایل ارتباط جمعی، اهمیت فرهنگ بیشتر شده است و عمده‌ترین تلاش کشورها، سیطره فرهنگ بر یکدیگر می باشد، امنیت فرهنگی زمانی تحقق می یابد که هویت انسانها محترم شمرده شود، زیرا انسانها زبان، گویش، نژاد و بینش‌های متفاوتی دارند. و تا زمانی که این تفاوت سلیقه‌ها و عقیده‌ها موجب آزار دیگران نشوند قابل احترامند (خوش‌فر، ۱۳۷۸: ۹۸). از دیگر ابعاد فرهنگی، می‌توان حفظ هویت ملی و انسجام فرهنگی را نام برد. غرض از این مفهوم وجود سطح قابل قبولی از هماهنگی بین نهادهای متولی امور اجتماعی، فرهنگی در جامعه می باشد که در نتیجه آن تضاد و تضارب در حوزه کارکردهای نهادهای فرهنگی جامعه به حداقل ممکن رسیده و یا از بین رود (اخوان‌کازمی، ۱۳۸۰: ۱۰۸).

منظور از تهدیدات نرم تهدیداتی می باشند که از طریق قدرت نرم به مواجهه با انقلاب اسلامی می پردازند. در این روش، تهدید ملموس وجود ندارد بلکه از شیوه‌های غیرمستقیم برای رسیدن به نتایج ملموس استفاده می گردد. قدرت نرم در واقع توانایی شکل‌دهی به اولویت‌های دیگران است. این کار از طریق شکل‌دهی به باورهای افراد و قبولاندن آنچه شما می‌خواهید باور کنید و رد آنچه می‌خواهید رد کنند، می‌باشد. ابزارهای قدرت نرم، رسانه‌ها و سایر ابزارهایی می باشد که بر نحوه تفکر و باورهای افراد اثر می‌گذارند و از این طریق هویت آنها را به چالش می‌کشند، به همین دلیل امروزه «امنیت فرهنگی» یکی از پیچیده‌ترین و مهم‌ترین مؤلفه‌های امنیت ملی محسوب می‌گردد، و بر این اساس تهدیدات نرم را باید حساس‌ترین نوع تهدید به شمار آورد و اگر به این نکته توجه داشته باشیم که مهم‌ترین خصیصه انقلاب اسلامی نیز ویژگی فرهنگی آن می باشد، آنگاه جایگاه ویژه تهدیدات نرم رخ می‌نمایند و نقشی که سپاه به عنوان نگاهبان انقلاب اسلامی باید ایفا نماید روشن می‌گردد (عظیمی، ۱۳۹۰: ۶۷). این تهدیدات شامل: جهانی شدن (رمضانی، ۱۳۸۶: ۲)، سست کردن پایه‌های اعتقادی و مذهبی ایرانیان (حاجی صادقی، ۱۳۹۰: ۱۸۷)، پیروی از نظام آموزش غربی (مهرداد، ۱۳۷۶: ۴۵-۴۸)، تهاجم فرهنگی (جوانی، ۱۳۸۷: ۱۱۴)، راه‌اندازی شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی‌زبان مخرب می‌باشد که

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی برای مقابله با آن اقدام زیر را انجام داده است:

۱- تشکیل بسیج مستضعفین: انقلاب اسلامی، تغییرات گسترده ای را در ساختارهای جامعه ایجاد نمود، ولی بی تردید به دلیل ماهیت انقلاب، «مردمی سازی» کارها به ویژه در بحث دفاع و امنیت از مهمترین این تغییرات می باشد. به واقع اقداماتی، مانند تأسیس «سپاه پاسداران انقلاب اسلامی» برای حفاظت از دستاوردهای انقلاب و «بسیج» برای مشارکت همگانی توده های مردمی در حفاظت از دستاوردهای انقلاب و برقراری امنیت اجتماعی را در کنار دیگر نهادها و سازمان ها، باید در این راستا تحلیل نمود (عسگری و آفاجانی، ۱۳۹۱: ۱۷۴). بسیج با دارا بودن ویژگی های مهمی مثل مردمی بودن، تکیه بر نیروهای ایمانی، شجاعت، حرکت در راه رضای خدا و آمادگی دفاعی و نظامی، نقش بسیار مهمی در دفاع همه جانبه از ارزش ها و هنجارهای فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جامعه دارا می باشد. (ماه پیشانیان، ۱۳۹۰: ۷۰).

۲- محرومیت زدایی توسط سپاه پاسداران: در دوره فرماندهی سرلشکر جعفری، قرارگاهی با عنوان محرومیت زدایی به فرماندهی خود وی در سپاه تشکیل شد که در نیروها و سپاه های استانی نیز قرارگاه محرومیت زدایی شکل گرفت. نیروی زمینی سپاه یکی از مهم ترین یگان های سپاه می باشد که محرومیت زدایی را در راستای تأمین امنیت پایدار در مرزهای کشور به خصوص در مرزهای جنوب شرقی و شمال غربی کشور در دستور کار قرار داده است. سازمان بسیج مستضعفین نیز در دهه فجر سال ۱۳۹۶ اجرای ۴۰ هزار پروژه محرومیت زدایی را به مناسبت چهلمین سالگی انقلاب اسلامی آغاز کرد.

۳- فعالیت در بخش امداد رسانی و بهداشتی: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی علاوه بر فعالیت های مختلف در دوران های دولت سازندگی، در بسیاری از مأموریت هایی که به آن واگذار شده است، موفق بوده است که به طور مثال می توان به حضور در زلزله های رودبار و بم و ورزقان و سرپل ذهاب اشاره نمود. علاوه بر این، سپاه در حوادث پیش بینی نشده دیگر مانند سیل، طوفان، واکسیناسیون عمومی، امنیت انتخابات ها، مبارزه با مواد مخدر و قاچاق کالا و ارز و ... همواره یار و یاور مسئولان اجرایی و مدیران کشور می باشد.

۴- حمایت از فعالیت های رسانه ای: سپاه به منظور تقویت روحیه، افزایش اقتدار جمهوری اسلامی و مقابله با تهدیدات رسانه ای دشمن اقدام به حمایت از برنامه ها و مؤسسات فرهنگی و رسانه ای می کند که هدف از آن اقتدار جمهوری اسلامی می باشد. از جمله می توان به سازمان

فرهنگی - هنری اوج، شبکه افق و انواع روزنامه‌ها و مجلات فرهنگی اشاره نمود.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت که نسبت معناداری میان اقتدار جمهوری اسلامی با رهبری هوشمند سپاه پاسداران برقرار می‌باشد و هر چه نقش سپاه در فرآیند انقلاب پر رنگ‌تر بوده، اقتدار جمهوری اسلامی ایران نیز بیشتر تقویت می‌شود. این امر بدان معناست که سپاه در بحث رهبری هوشمند اقتدار، مثبت عمل کرده و با وجود مخالفت‌ها و انتقاداتی که از عملکرد آن می‌شود، به صورت علمی و با یک نگاه آکادمیک اثبات شد که کارویژه سپاه چه در بحث نظامی و غیر نظامی نقش سازنده و مفید می‌باشد و اگر سپاه پاسداران وارد مباحث سیاسی، نظامی نشود، اقتدار جمهوری اسلامی ایران خدشه‌پذیر می‌شود و به آن آسیب وارد می‌شود. به عبارتی دیگر هر چه میزان تهدیدات بیشتر باشد، موجب تضعیف نظام می‌شود و اقتدار نیز زیر سوال می‌رود، که منجر به تضعیف حاکمیت و فروپاشی نظام سیاسی می‌شود. به ویژه آنکه هر چه دامنه تهدیدات بیشتر و گسترده‌تر باشد، به لایه‌های زیرین و بالا نیز رخنه کرده و باعث آسیب رساندن به موجودیت رژیم و افزایش تنش‌های داخلی و خارجی می‌شود از این رو بین تهدید و اقتدار رابطه معکوس برقرار است به این معنا که هر چه دامنه تهدیدات بیشتر باشد میزان اقتدار کمتر است و هر چه میزان تهدیدات کمتر باشد، اقتدار بیشتر است.

در اولویت‌بندی تهدیدات نیز باید تفاوت قائل شد و آن را با توجه به اهمیت و میزان تأثیرگذاری دسته‌بندی نمود. در میان تهدیدات در قالب رهبری هوشمند؛ تهدیدات نظامی بیش از سایر تهدیدات جلوه می‌نماید چرا که با بحث امنیت در آمیخته است و نارضایتی و احساس ناامنی را در بین مردم ایجاد می‌کند و امیدی به ادامه حیات سیاسی نمی‌گذارد. پس از آن، تهدیدات سیاسی قرار دارد که این تهدیدها موجودیت، ثبات و حاکمیت نظام سیاسی را نشانه رفته و هدف از آن فروپاشی، بی‌ثباتی و نشان دادن عدم کفایت رژیم حاکم در کشور می‌باشد. سپس تهدیدات اقتصادی در جایگاه سوم قرار دارد که این نوع تهدید به دلیل آنکه با وضعیت معیشت مردم و کل نظام اقتصادی کشور همراه است، از اهمیت خاصی برخوردار است. عمده تهدید اقتصادی تحریم است که هدف از آن ایجاد اختلال در سیستم اقتصادی و تحت فشار گذاردن رژیم در عدم تأمین خواسته‌های مردم است. در مرتبه چهارم، تهدیدات اجتماعی و

فرهنگی قرار دارد که این نوع تهدیدات به صورت نرم و با تاکتیک‌های خاصی دنبال می‌شود. اصولاً تهدیدات اجتماعی کودکان، نوجوانان و جوانان را نشانه رفته و با بحث فرهنگی و قدرت نرم در ارتباط می باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۷۸). راهبردهای اعتدالی تمدن و فرهنگ اسلامی، مطالعات راهبردی، ۲(۳)، ۷۵-۱۰۴.
- امامی، محمدعلی (۱۳۸۵). عوامل تأثیرگذار داخلی در خلیج فارس، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین-المللی.
- امینی، علی اکبر؛ آقا علیخانی، سعید؛ ابراهیمی، رحمت (۱۳۹۲). کالبد شکافی بحران سوریه و مداخله آمریکا در آن، پژوهش نامه بین المللی، ۶(۲۳)، ۴۷ - ۷۶.
- ترابی، قاسم؛ رضایی، علیرضا (۱۳۹۰). اصول و محورهای رهنامه دریایی جمهوری اسلامی ایران و اقدام-های متقابل آمریکا، راهبرد دفاعی، ۹(۳۲)، ۳۳ - ۶۷.
- جوانی، یدالله (۱۳۸۷). سپاه رسالت محور، وظایف و ماموریت ها در حوزه های گوناگون نظامی، امنیتی و فرهنگی قلمروهای ممنوعه - قلمروهای مجاز و تکلیفی، پیام، ۸۸، ۱۰۴ - ۱۱۹.
- حکیم، امین؛ سهرابی یورتچی، بابک (۱۴۰۰). توسعه قابلیت‌های استراتژیک با استفاده از ظرفیت هوشمندی استراتژیک. مطالعات قدرت نرم، ۱۱(۱)، ۳۵-۷۱.
- خوش‌فر، غلامرضا (۱۳۷۸). نقش امنیت در حقوق قانون‌گرایی در جامعه، اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره یازدهم و دوازدهم.
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال؛ ستوده، محمد؛ ارجینی، حسین؛ صادق زاده، محمدعلی (۱۴۰۰). نقش رهبری نظام در کارآمدی دیپلماسی عمومی از طریق مدیریت تصویر. مطالعات قدرت نرم، ۱۱(۱)، ۱۶۹-۱۹۳.
- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۷۹). توسعه و تضاد: کوشش در جهت تحلیل انقلاب اسلامی و مسائل اجتماعی ایران، چاپ چهارم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- رنجبر، مسعود (۱۳۷۸). ملاحظات امنیتی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- شفیعی، عباس (۱۳۹۸). الگوی رهبری معنوی هوشمند(الگوی رهبری آیت الله خامنه‌ای)، حکومت اسلامی، ۲۴(۹۱)، ۱۳۷-۱۶۸.
- شماعی، محمد (۱۳۸۷). نگاهی به سه دهه خدمت سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، حصون، ۱۷، ۶۸-۹۹.
- عظیمی، عباسعلی (۱۳۹۰). جایگاه سپاه در ساختار سیاسی نظام، حصون، ۲۹، ۵۷ - ۶۹.
- فدایی، مهدی؛ درخشان، مرتضی (۱۳۹۳). تحلیل اثرات کوتاه مدت و بلندمدت تحریم‌های اقتصادی بر رشد اقتصادی در ایران، پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، ۵(۱۸)، ۱۱۳ - ۱۳۲.

- فرحبخش، عباس؛ صالحی، سیدجواد(۱۳۹۵). پایگاه‌سازی نظامی در غرب آسیا (خاورمیانه) و بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران، سیاست دفاعی، ۲۴(۹۶)، ۳۳-۶۶.
- فولادی، محمد(۱۳۹۶). بررسی انتقادی سند توسعه پایدار ۲۰۳۰ یونسکو؛ آثار و پیامدهای آن، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- لعل‌علیزاده، محمد؛ دیانت، محسن(۱۴۰۰). آینده پژوهی و سناریوسازی جایگاه قدرت منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران. مطالعات قدرت نرم، ۱۱(۱)، ۱۹۵-۲۲۴.
- ماندل، رابرت(۱۳۷۷). چهره متغیر امنیت ملی، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مرادیان، محسن؛ جمشیدیان، هادی؛ کرمی، رضا(۱۳۹۰). شاخص‌های امنیت خارجی جمهوری اسلامی ایران، راهبرد دفاعی، ۹(۳۳)، ۳۵-۶۷.
- مطهرنیا، مهدی(۱۳۸۹). قدرت در پژواک، کتاب ماه علوم اجتماعی، اطلاع‌رسانی و کتابداری، ۲۹.
- مکی، شادی؛ ملکیان، نازنین؛ هاشم زهی، نوروز(۱۴۰۰). نقش فضای مجازی در فرایند قانونگذاری مجلس شورای اسلامی. مطالعات قدرت نرم، ۱۱(۱)، ۲۶۱-۲۸۷.
- مؤسسه مطالعه و پژوهش‌های سیاسی(۱۳۸۴). کودتای نوژه، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی.
- نجات، سیدعلی؛ عباسی، ابراهیم؛ صغری، طالبی(۱۳۹۵). الگوی امنیتی بازدارندگی در تنگه هرمز و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۵(۱۷)، ۵۹-۸۱.
- Ehteshami, A. (2002) 'The foreign policy of Iran', in *The foreign policies of Middle East States*, Boulder, Co.: Lynne Rienner, pp. 283-309.
- Gopalaswamy R, Narayanan S, Jacobs WR Jr, Av-Gay Y. Mycobacterium smegmatis biofilm formation and sliding motility are affected by the serine/threonine protein kinase PknF. *FEMS Microbiol Lett.*2008;278:121-127.
- Mckeown.A.&Bates (2013)..Limotional intelligent leadership Northern ireland: Library management, 2013.. Fitzsimmons.michael, the prolem of uncertainty in strategic planning survival vol48,No4.
- Gordon, Philip (2005), *NATO's Growing Role in the Greater Middle East*, The Emirates Center for Strategic Studies and Research, Available at: <http://www.brookings.edu/views/papers/gordon/emirates20060530.pdf>
- Orfy, Mohammed Moustafa (2011), *NATO and the Middle East: The Geopolitical Context Post-9/11*, New York, Routledge